

Розділ 1. Теоретико-методологічні аспекти освіти в контексті розвитку суспільства

УДК 808.5:37.016

Надія Антонюк

Луцький педагогічний коледж (Луцьк)

Володимир Антонюк

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК СКЛАДОВА ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

У статті розкрито сутність педагогічного спілкування як основної складової професіограми педагога, основні його різновиди та функції; описано сутність та характерні риси, якості, завдання, функції мовлення педагога як основного засобу реалізації педагогічної взаємодії; виокремлено та висвітлено напрями саморозвитку та вдосконалення мовленнєвої культури майбутнім педагогам для успішного педагогічного спілкування.

Ключові слова: культура мовлення, педагогічне спілкування, комунікація, педагогічна майстерність.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Традиційно спілкування вважалося базовою категорією соціальної психології й визначалося як взаємодія двох чи більше людей з метою обміну пізнавальною, емоційно-оцінюючою та іншою інформацією. Наприкінці 60-х – на початку 70-х років ХХ століття на межі соціальної й педагогічної психології з'явилося поняття «педагогічне спілкування», яке стало використовуватися психологами й педагогами. Зрозуміло, що педагогічне спілкування як феномен навчально-виховного процесу існує стільки, скільки існує школа як соціальний інститут навчання й виховання людей. Усюди, де хоча б одна людина починає взаємодіяти з іншою, як учитель з учнями або вихователь з вихованцями, там обов'язково виникають проблеми педагогічного спілкування. Тому на сучасному етапі досконале володіння мовою стає важливим компонентом професіограми вчителя. Адже повний вияв професійних обдарувань індивіда відбувається саме засобами мовлення. У такий спосіб особа може реалізувати себе в різних життєвих ролях, скоригувати хід міжособистісного спілкування, що забезпечує ефективну взаємодію у колективі. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема виховання у педагога, що усвідомлено творчо користується мовою як засобом самотворення, самоствердження і самовираження, культури педагогічного спілкування, оскільки сьогодні культура і мова виявилися об'єднаними в царині духовних цінностей кожної людини і всього суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одними з перших у дослідженні педагогічного спілкування почали вивчатися процеси сприйняття й розуміння в системі «вчитель – учень» О. Бодальовим, В. Куніциною, С. Кондратьєвим, В. Роздобудько. Важливим джерелом цікавих ідей і методів дослідження, фактів та матеріалів стали роботи з проблем педагогічного такту М. Страхова, І. Синиці. Розпочалося вивчення О. Леонтєвим, В. Кан-Каликом, Н. Кузьміною, А. Добровичем та іншими закономірностей формування в учителя комунікативних навичок та умінь. Питання формування мовленнєвої культури особистості порушувало чимало дослідників: Н. Бабиц, А. Богуш, С. Єрмоленко, Л. Мацько, М. Пентилюк, Л. Паламар, О. Сербенська, С. Шевчук, однак питання щодо культури мовлення як складової педагогічного спілкування є актуальним по сьогоднішній день.

Мета статті. Розкриття сутності педагогічного спілкування як основної складової професіограми вчителя, аналіз та шляхи вдосконалення культури мовлення, що є основним

засобом реалізації навчально-виховної взаємодії, педагогічного впливу педагога на інших суб'єктів спілкування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність професійної діяльності педагога переважно визначається рівнем сформованості в нього майстерного спілкування з іншими учасниками навчально-виховного процесу. Спілкування – це зв'язок між людьми, який призводить до виникнення психічного контакту, що проявляється в обміні інформації, взаємовпливі, взаємопереживанні та взаєморозумінні.

Педагогічна майстерність учителя здебільшого базується на мистецтві спілкування. Специфіка педагогічного спілкування в тому, що під час його реалізації здійснюється комплексний вплив педагога на учня таким чином, щоб забезпечити ефективне навчання, виховання і розвиток нової особистості. Через спілкування відбувається трансляція досвіду поколінь новому поколінню, а також відбувається обмін особистісними характеристиками, пов'язаними з досліджуваними об'єктами й життям узагалі. Тому таке спілкування виконує провідну роль у формуванні особистості молодої людини, її самосвідомості, ціннісних настанов і способу життя загалом [1, с. 25].

Педагогічне спілкування – це взаємодія суб'єктів педагогічного процесу, спрямована на суттєві зміни властивостей, станів і поведінки її учасників.

Порівняно з іншими різновидами ділового спілкування, педагогічне спілкування має свої специфічні особливості, які виявляються, з одного боку, у забезпеченні партнерства, рівності психологічних позицій усіх його учасників, кожний із яких має сприйматися партнером як унікальна особистість із тільки їй притаманними думками, життєвими ідеалами тощо, а з другого боку – в асиметричності педагогічної взаємодії, зумовленій різними ролями педагога й того, хто навчається: перший організовує взаємодію, а другий – сприймає та залучається до неї. Слід також зазначити, що кожний учасник навчально-виховної комунікації перебуває в подвійній позиції: він впливає на всіх інших учасників спілкування і водночас сам є об'єктом впливу з боку цих людей, сприймаючи їхні ідеї, судження, почуття й відпрацьовуючи своє ставлення до них [4, с. 67].

Феномен педагогічного спілкування розглядається в науковій літературі у двох аспектах:

1) комунікативна діяльність, спрямована на організацію відносин педагога з іншими учасниками взаємодії;

2) управління спілкуванням студентів чи школярів у їхньому колективі.

Сьогодні проявляється тенденція зміни функціональної структури впливу педагога на студента. В процесі спілкування педагог покликаний створювати відповідну комунікативну обстановку, яка б стимулювала мовленнєву активність учня. Важливо не вишукувати помилки чи неточності у висловлюваннях, а виражати дійсний інтерес до обміну інформацією, підкреслювати гідність особистості, не наполягати на негайних відповідях, дати можливість подумати, не перебивати.

Деякі науковці у свої працях зазначають, що в навчально-виховному процесі педагогічне спілкування виконує такі основні функції:

– контактну (встановлення контакту як стану обопільної готовності його учасників до передання та приймання інформації, обміну діями);

– спонукальну (стимулювання активності студентів чи учнів у навчальній роботі, їх орієнтація на певні дії та вчинки);

– координаційну (забезпечення узгодження дій для результативної колективної діяльності);

– пізнавальну (сприйняття нових чи уточнення вже відомих знань, пізнання внутрішнього стану співрозмовника, вивчення навколишнього світу та себе);

– експресивну (здатність здійснювати емоційний вплив на співрозмовника, збуджувати в нього певні переживання);

– встановлення стосунків (усвідомлення своєї ролі у встановленні доброзичливих і щирих відносин з усіма учасниками педагогічного процесу);

– організації впливу (забезпечення запланованих змін у думках, стані, поведінці, досвіді, цілісно-мотиваційній сфері молоді);

– управлінську (керування своєю поведінкою й діями осіб, які навчаються) [6, с. 15].

Таким чином, педагогічне спілкування є поліфункціональним явищем, у якому обмін інформацією та ставленням забезпечує комунікативний аспект спілкування, пізнання особистості й самоутвердження – перцептивний, а організація взаємодії – інтерактивний аспект спілкування.

У свою чергу, в науковій та навчальній літературі наводяться різні класифікації різновидів педагогічного спілкування. Наприклад, Н. Бутенко виділяє такі різновиди педагогічного спілкування:

- безпосереднє спілкування між студентами (учнями) й викладачами;
- спілкування, що забезпечує підготовку до майбутньої навчально-виховної діяльності;
- спілкування як засвоєння досягнень духовної культури;
- опосередковане спілкування в процесі читання чи писання, перегляду телевізійних передач, прослуховування учнями (студентами) магнітофонних стрічок тощо. [3, с.48]

Розрізняють функціонально-рольове й особистісно-орієнтоване педагогічне спілкування. У першому випадку йдеться про ситуацію, коли інші його учасники сприймаються педагогом як об'єкти педагогічного впливу. Таке спілкування є суто діловим, стандартизованим, зорієнтованим на виконання поставлених завдань без урахування індивідуальних потреб особистості

Особистісно-орієнтоване спілкування, навпаки, передбачає ставлення педагога до молодих людей як до повноправних партнерів та автономних суб'єктів взаємодії. Воно зорієнтовано насамперед на створення оптимальних умов для гармонійного розвитку кожної індивідуальності, врахування її індивідуальних інтересів і прагнень. Реалізація особистісно-орієнтованого спілкування передбачає виявлення педагогом відкритості, щирості, ініціативності, демонстрації визнання неповторності кожного суб'єкта навчально-виховної взаємодії, інтересу до їхніх думок, готовності в разі необхідності надати учням чи студентам індивідуальну допомогу в розв'язанні їхніх життєвих проблем, стимулювання кожного з них до формулювання індивідуальних освітніх цілей та їхнього досягнення [5, с. 8].

Особистісно-орієнтоване педагогічне спілкування ґрунтується на таких принципах:

- виявлення самоцінного ставлення до іншої особистості, врахування особливостей її індивідуальної життєвої траєкторії, персональних цілей, прагнень, ціннісних орієнтацій тощо;
- упровадження «Ви-підходу», що вимагає попереднього з'ясування прагнень, очікувань кожного студента чи учня, забезпечення спільного пошуку шляхів розв'язання існуючої проблеми;
- виявлення педагогічної толерантності, розуміння того, що кожна особа має право на власні погляди й переконання, які можуть суттєво відрізнитися від позиції інших учасників взаємодії;
- демонстрація референтності, що передбачає виявлення поваги до інших учасників педагогічної взаємодії, віри в їхні можливості, наголошення на їхніх сильних сторонах;
- проникнення у світ почуттів і переживань, готовність приєднатися до позиції співрозмовника.

Реалізація навчально-виховної взаємодії, педагогічного впливу педагога на інших суб'єктів спілкування здійснюється за допомогою мовлення, тому його специфіка суттєво впливає на ефективність комунікативного процесу. Більше того, мова педагога є для молодих людей, особливо учнівської молоді, певним зразком комунікативної дії, яку вони часто усвідомлено чи неусвідомлено починають копіювати. Через це сформованість культури мовлення є важливим показником професіоналізму лектора в процесі педагогічного спілкування.

Культура мовлення – широке і об'ємне поняття, але передусім це – грамотність побудови фраз, простота і зрозумілість викладу, виразність, яка досягається вмінням дібрати потрібні слова та синтаксичні конструкції та активним використанням основних компонентів виразності усного мовлення – тону, динаміки звучання голосу, темпу, пауз, наголосів, інтонації, дикції, правильна вимова слів, правильне використання спеціальної термінології, не багатослів'я [8, с. 34]

Безсумнівно, для успішного педагогічного спілкуванні і здійснення професійної діяльності необхідними є такі риси мовлення педагога, як бездоганна дикція, дотримання всіх орфоепічних норм сучасної української літературної мови, добре поставлений голос, уміння керувати диханням, тобто професійне володіння технікою мовлення. Не можна собі уявити живого мовлення без інтонації. Кожне осмислення думки, власної або чужої, може бути правильно виражено й так само сприйнято слухачами лише в тому разі, коли читець (мовець) правильно використовує всі компоненти мовлення (системи його звуків, складобудови, словесного наголосу) та інтонації (органічної єдності пауз, логічної та емоційної функції наголосів, мелодики, темпу, ритму й голосового тембру). Практичні навички «декодування» інтонації співбесідника, вміння використовувати акустичні засоби впливу на слухачів є необхідними для ефективного професійного спілкування.

Мовлення педагога повинне забезпечувати вирішення завдань навчання та виховання, тому перед ним (мовленням) стоять, крім загальнокультурних, і професійні, педагогічні вимоги. Вчитель несе соціальну відповідальність і за зміст, якість свого мовлення, і за його наслідки. Ось чому його мовлення є важливим елементом педагогічної майстерності. Вираз «педагогічне мовлення» вживають, коли мова йде про усне мовлення педагога. Під усним мовленням розуміють як сам процес говоріння, створення усних висловлювань, так і результат цього процесу – усні висловлювання [9, с. 10].

Педагогічне мовлення має на меті забезпечити:

- а) продуктивне спілкування, взаємодію між педагогом та вихованцями;
- б) позитивний вплив вчителя на свідомість, почуття учнів з метою формування, кореляції їх переконань, мотивів діяльності;
- в) повноцінне сприйняття, усвідомлення і закріплення знань у процесі навчання;
- г) раціональну організацію навчальної і практичної діяльності педагога.

З виразом «педагогічне мовлення» тісно пов'язане поняття «комунікативна поведінка педагога». У сучасній літературі – це не просто процес говоріння, передачі інформації, а така організація мовлення і відповідної йому поведінки педагога, які впливають на створення емоційно-психологічної атмосфери спілкування педагогів та учнів, на характер їх взаємовідносин, на стиль їх роботи [5].

Для характеристики комунікативної поведінки педагога мають значення: тон мовлення; виправдане використання оціночних суджень; манера спілкування з учнями; характер міміки, рухів, жестів, що супроводжують мовлення.

Усне мовлення педагога існує в двох різновидах:

- 1) монологічне мовлення (розповідь, шкільна лекція, коментар, тлумачення (правил, знаків, термінів), розгорнуті оціночні судження (мотивація шкільної оцінки під час оцінювання знань; оцінка поведінки, позанавчальної діяльності учня);
- 2) діалогічне мовлення (виду бесіди з учнями, які побудовані в формі питань та відповідей).

Окрім того, у практиці виникають ситуації, коли необхідно обмінятися привітаннями, оцінками, висловлюваннями між учнями та вчителями під час зустрічі, а також спільне обговорення певних навчальних проблем, вчинків, норм поведінки. У таких ситуаціях спостерігається переплетення форм усного мовлення. Щоб сприяти успішному виконанню педагогічних завдань, мовлення вчителя повинне відповідати певним вимогам, тобто мати певні комунікативні якості. Так, вимога правильного мовлення педагога забезпечується його нормативністю (відповідністю мовлення педагога до норм сучасної літературної мови – акцентологічних, орфоепічних, граматичних та інших), точністю слововживання; вимога виразності мовлення – його образність, емоційність, яскравість.

Взагалі, поняття культури мовлення вчителя визначається такими його комунікативними якостями: правильність; термінологічна точність; доречність; лексичне багатство; виразність; чистота.

Вимоги до комунікативних якостей мовлення зумовлені його педагогічними функціями. Основні педагогічні функції мовлення вчителя:

- забезпечення повноцінної презентації (передачі) знань;

- забезпечення ефективної навчальної діяльності школярів;
- забезпечення продуктивних взаємовідносин між учителем та учнями. Особливості усного педагогічного мовлення як одного з видів мовлення публічного:
 - адресний характер мовлення вчителя (воно звернене до учнів);
 - зміст такого мовлення приймається учнями з двох каналів – звукового (через слово, інтонацію) та візуального (через міміку, жести, рухи вчителя);
 - імпровізаційний характер усного педагогічного мовлення [10, с. 19].

Оскільки педагогічне спілкування є важливим інструментом впливу на розвиток особистості, сформованість у вчителя комунікативних здібностей і вмінь є одним із показників його фахової придатності. Особливу увагу науковці звертають на таку властивість педагога, як комунікабельність.

Комунікабельність – наявність у людини психічної готовності до організаторсько-комунікативної діяльності, прагнення до комунікації з іншими людьми, а також здатності відчувати задоволення від процесу спілкування.

Для успішного педагогічного спілкування варто майбутнім педагогам організовувати саморозвиток мовленнєвої культури за певними напрямками. Перший із них забезпечує вдосконалення в них знання питань культури мовлення, зокрема педагогічного мовлення. Розширити знання з цього питання допомагають такі заходи:

- регулярне читання художнього літератури із занесенням у свої конспекти нових змістовних ідей, думок, положень, цікавих лексичних зворотів, образних висловів тощо, які можна творчо використовувати надалі у своїх публічних виступах;
- постійне вивчення нових джерел з педагогіки, психології, методики викладання навчальних предметів, а також праць із проблеми ораторського мистецтва й педагогічного спілкування;
- аналіз мовної форми публічних виступів відомих ораторів минулого й сучасності, переказ їхніх виступів своїми словами;
- знаходячи в тексті чи в промові іншого оратора невідомі слова, фразеологізми, слід виписувати їх у свій власний словник із подальшим розтлумаченням значення цих слів за допомогою звернення до відповідних словників, довідників чи енциклопедій;
- уважне слухання виступів дикторів радіо, телебачення, театральних акторів та інших досвідчених майстрів слова з подальшим проведенням аналізу використаних ними вербальних і невербальних засобів;
- систематичне відвідування уроків досвідчених учителів, лекційних і семінарських занять висококваліфікованих викладачів вищих навчальних закладів з метою вивчення їхнього передового досвіду спілкування з аудиторією [4, с. 65].

Під час виступу перед аудиторією деякі педагоги припускаються різних помилок. Наприклад, у наголосах у словах, вимові, використанні та узгодженості слів. Тому важливо проводити цілеспрямовану роботу з метою усунення у своєму мовленні цих помилок. Цю роботу варто здійснювати за такими етапами:

- визначати слова й словосполучення, у яких допускаються помилки шляхом зіставлення власних виступів, зокрема записаних на аудіо носіях, із промовами дикторів, артистів та інших майстрів слова, а також орфографічних словників і довідників;
- записувати ці слова та словосполучення в «особистий словник», причому у відповідний підрозділ, наприклад, «помилки в наголосі», «помилки у вимові» тощо;
- вивчати відповідні правила мови;
- повторювати кілька разів виписані слова та словосполучення;
- складати кілька фраз, у яких використовуються зазначені слова чи словосполучення, кілька разів прочитувати їх уголос;
- спочатку якомога частіше використовувати ці слова в текстах своїх промов.

Другий напрям роботи із саморозвитку культури мовлення майбутніх педагогів зорієнтовано на збагачення словникового запасу. Серед заходів, присвячених реалізації цієї мети, можна виділити такі:

- постійно вивчати нові слова й фразеологізми, з'ясовуючи їх значення, правильний наголос і вимову, особливу увагу приділяти вивченню синонімів і правил узгодження з іншими словами, усю зібрану інформацію відображати у власному словнику;
- кілька разів повторювати вголос нові слова чи фрази;
- включати нові слова і фрази у ділове й повсякденне мовлення.

Для збагачення культури мовлення майбутньому педагогові корисно регулярно вводити у свій активний словник нові ідіоми, прислів'я, крилаті фрази та інші лексичні форми. Важливо також зробити звичкою систематичне звернення до «особистого словника», що дає змогу його господареві частіше вводити у свій виступ нові засвоєні слова та фрази.

Третій напрям у розвитку культури мовлення майбутнього педагога передбачає поставлення мовленнєвого дихання, збагачення голосу та відпрацювання правильної дикції, оскільки ці властивості мовлення є необхідною передумовою ефективного виступу. Для вдосконалення зазначених параметрів мовлення рекомендується виконувати спеціальні вправи, які докладно будуть описані в VI розділі посібника, присвяченому формуванню техніки мовлення [6, с. 21].

Четвертий напрям у розвитку культури мовлення майбутніх педагогів пов'язаний із розвитком їхніх мовленнєвих якостей під час підготовки до виступу. Така підготовка передбачає під час пробних виступів цілеспрямований контроль за своєчасним усуненням усіх знайдених мовних дефектів і неточностей. Вибрані слова та фрази повинні адекватно передавати думки оратора.

Плануючи виступ перед молодіжною аудиторією, важливо продумати свої можливі реакції на вигуки окремих осіб чи інші вияви некультурної поведінки. У процесі планування педагогічного спілкування в молодіжній аудиторії слід також пам'ятати про такі поради фахівців з його організації:

- не підкреслювати своєї зверхності (інтелектуальної, соціальної тощо) над молодими людьми;
- не обмежуватись абстрактними міркуваннями, зробити свій виступ більш живим та емоційним;
- не нав'язувати свої погляди, ідеї, не бути докучливим;
- не говорити погано про молодіжних кумирів;
- не ухилятися від злободенних питань, не боятися висловлювати свою власну точку зору, але водночас не намагатись захищати осіб, які дискредитували себе в очах громади;
- не зловживати незахищеністю психіки молоді.

Загалом, в процесі педагогічного спілкування, необхідно постійно здійснювати самоконтроль та розвиток культури мовлення, умінь та навичок виразного мовлення; розвивати загальні психологічні особливості особистості, що створюють передумови для успішного оволодіння мовленнєвими навиками та вміннями.

Адже, засвоєння норм літературної мови – тривалий процес, який починається з раннього дитинства і триває впродовж всього свідомого життя. Тому не лише бездоганне знання свого предмета, не лише педагогічна майстерність, досконалість методичних прийомів, але й словесно-естетичний рівень педагогічних знань формує особистість учня. [2]

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Вдосконалення культури мовлення майбутніх вчителів є невід'ємною частиною формування педагогічного спілкування, професійних і ділових якостей майбутнього спеціаліста, органічною потребою національного виховання фахівців освітньої галузі та суспільства загалом. Необхідною умовою високої мовленнєвої культури особистості є дотримання норм, що стосуються насамперед усного мовлення, яке повинно бути позбавленим від лексичних штамів; найважливішими якостями мовлення майбутніх фахівців є правильність, чистота, змістовність, доречність, послідовність, точність, різноманітність, виразність та естетичність мовлення. Тому в процесі професійного спілкування педагогові потрібно постійно здійснювати самоконтроль та розвиток культури

мовлення, створювати для себе установки на оволодіння правильним літературним мовленням у всіх ситуаціях мовленнєвого спілкування.

Джерела та література:

1. Абрамович С.Д. Риторика / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чикарькова. - К.: Світ, 2001. - 240 с.
2. Антонюк Н.А. Діалогічні вміння в системі професійної готовності майбутніх учителів початкової школи / Н.А. Антонюк // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2013. – № 8 (257). – С. 101–104.
3. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні: підруч. / Н.Ю. Бутенко. - Вид. 2-ге, без змін. - К.: КНЕУ, 2006. - 384 с.
4. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посіб. / Н.П. Волкова - К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
5. Індивідуальний стиль мовлення вчителя як показник педагогічного професіоналізму [Електронний ресурс] / Н.П. Волкова Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua>
6. Кан-Калик В.А. Грамматика общения / В.А. Кан-Калик. - М.: Роспедагентство, 1995. – 108 с.
7. Коломієць В.С. Особливості формування мовленнєвих умінь у студентів / В.С. Коломієць // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Зб. наук. праць / Ред. кол. Н.В. Гузій та ін. – К.: НПУ, 1999. – Вип. 3. – С. 226-232.
8. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення: навч. посіб. / В.Г. Пасинок. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2011. – 228с.
9. Пентилюк М.І. Ділове спілкування та культура мовлення: Навч. Посіб. / М.І. Пентилюк, І. І. Маруніч, І. В. Гайдаєнко. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 224 с.

References

1. Abramovych S.D. Rytoryka / S.D. Abramovych, M.Yu. Chikarkova. - K.: Svit, 2001. - 240 s.
2. Antonyuk N.A. Dialogichni vminnya v sy'stemi profesijnoyi gotovnosti majbutnix uchyteliv pochatkovoyi shkoly / N.A. Antonyuk // Naukovyj visnyk Sxidnoevropejs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Lesi Ukrayinky. – 2013. – # 8 (257). – S. 101–104.
3. Butenko N.Yu. Komunikatyvni procesy u navchanni: pidruch. / N.Yu. Butenko. - Vy'd. 2-ge, bez zmin. - K.: KNEU, 2006. - 384 s.
4. Volkova N. P. Profesijno-pedagogichna komunikaciya: navch. posib. / N.P. Volkova - K.: VCz «Akademiya», 2006. – 256 s.
5. Individualnyj styl movlennya vchytelya yak pokaznyk pedagogichnogo profesionalizmu [Elektronnyj resurs] / N.P. Volkova Rezhym dostupu : <http://www.nbu.gov.ua>
6. Kan-Kalyk V.A. Grammatyka obshheniya / V.A. Kan-Kalyk. - M.: Rospedagentstvo, 1995. – 108 s.
7. Kolomyecz V.S. Osoblyvosti formuvannya movlennyevyx umin u studentiv / V.S. Kolomyecz // Tvorchya osobystist uchytelya: problemy teorii i praktyki: Zb. nauk. prac / Red. kol. N.V. Guzij ta in. – K.: NPU, 1999. – Vy'p. 3. – S. 226-232.
8. Pasy'nok V.G. Osnovy kul'tury movlennya: navch. posib. / V.G. Pasy'nok. – X.: XNU imeni V.N. Karazina, 2011. – 228s.
9. Pentylyuk M.I. Dilove spilkuvannya ta kul'tura movlennya: Navch. Posib. / M.I. Pentylyuk, I. I. Maruny'ch, I. V. Gajdayenko. – K.: Centr navchal'noyi literatury, 2010. – 224 s.

Антонюк Надежда, Антонюк Владимир. КУЛЬТУРА РЕЧИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБЩЕНИЯ. В статье раскрыта сущность педагогического общения как основной составляющей профессиограммы педагога, ее основные разновидности и функции; описано сущность и характерные черты, качества, задачи, функции речи педагога как основного средства реализации педагогического взаимодействия; выделены и освещены направления саморазвития и совершенствования речевой культуры будущим педагогам для успешного педагогического общения.

Ключевые слова: культура речи, педагогическое общение, коммуникация, педагогическое мастерство.

Antoniuk Nadia, Antoniuk Volodymyr. CULTURE OF SPEECH OF THE FUTURE TEACHER AS A COMPONENT OF PEDAGOGICAL COMMUNICATION. The article reveals the essence of pedagogical communication as the main component of the teacher's professional education, its main varieties and functions; describes the essence and characteristics, qualities, tasks, functions of broadcasting a teacher as the main means of implementing pedagogical interaction. The directions of self-development and improvement of speech culture for future teachers for successful pedagogical communication are highlighted and highlighted.

Keywords: speech culture, pedagogical communication, communication, pedagogical skill.

Стаття надійшла до редколегії 08.06.2018 р.